

Після того, як ми написали «Фрікономіку» і «Суперфрікономіку», читачі почали завалювати нас різноманітними запитаннями. Чи варто навчатись у коледжі? (Коротка відповідь: так; довга відповідь: безперечно, так.) Чи варто передавати сімейний бізнес у руки наступних поколінь? (Звісно, варто, якщо ваша мета — знищити власну справу. Згідно зі статистикою, краще передати управління найнятому менеджеру*.) Куди поділась епідемія синдрому зап'ястного каналу? (Щойно журналісти припинили від нього страждати, вони облишили про нього писати, однак проблема нікуди не зникла, особливо серед працівників заводів і фабрик.)

Деякі питання були філософськими: Що робить людину по-справжньому щасливою? Чи справді нерівність у доходах така небезпечна, як здається? Чи зможе дієта, багата на ненасичені жирні кислоти, зробити світ кращим?

* Японські сімейні компанії користуються давнім способом розв'язання цієї проблеми: власники знаходять нового керівника, який не є членом родини, і всиновлюють його. Тому майже 100 % усиновлених у Японії — це дорослі чоловіки.

Люди хотіли дізнатися переваги та недоліки автономних транспортних засобів, годування грудьми, хіміотерапії, податків на спадщину, гідравлічних розривів, лотерей, «цілющих молитов», онлайн-знайомств, реформи патентування, винищення носорогів, використання ключки айрон^{*} при першому ударі, а також електронної валюти. Одного разу ми отримали електронного листа з проханням «розв'язати проблему ожиріння», а вже за п'ять хвилин інший дописувач вимагав «негайно покінчити з голодом!».

Здається, читачі вважають, що для нас не існує надто заплутаних загадок чи складних проблем. Так ніби у нас є особливе знаряддя, такі собі фрікономічні щипці, якими можна зануритись у суть проблеми й дістати звідти якусь приховану мудрість.

Якби ж це було так!

Насправді розв'язувати проблеми надзвичайно складно. Якщо певна проблема ще досі існує, не сумнівайтеся, багато людей вже намагались її розв'язати, але, на превеликий жаль, їм це не вдалося. Легкі проблеми випаровуються, складні проблеми залишаються. Крім того, щоб знайти відповідь на одне елементарне запитання, слід витратити купу часу, аби зібрати, згрупувати та проаналізувати отримані дані.

Тому замість того, щоб намагатися знайти відповідь (і можливо, ці спроби зазнають краху) на більшість надісланих питань, ми вирішили написати книжку, яка навчить кожного мислити як фрік^{**}.

На що це схоже?

Уявіть себе футболістом, досить перспективним, а збірна вашої команди — за півкроку до перемоги на Чемпіонаті світу. Усе, що

* Айрон (з англ. — залізо), ключка з плоским крюком. — *Прим. ред.*

** Див. примітки на сторінці 189, де зібрано всі основні цитати, використані у дослідженні, а також іншу довідкову інформацію.

вам необхідно зараз зробити, — це пробити єдине пенальті. Перевага на вашому боці: майже 75 % пенальті у світових чемпіонатах завершуються голом.

Трибуни напружилися в очікуванні, ви ставите м'яч на відмітку. Ворота всього за 11 метрів, 8 метрів завширшки і 2,5 метра заввишки.

Воротар уважно стежить за кожним вашим рухом. Щойно ви вдарите по м'ячу, він полетить зі швидкістю майже 130 кілометрів на годину. За такої швидкості воротар не встигне навіть помітити, в який бік полетить м'яч. Він може лише зробити припущення і кинутись в обраному напрямку. Якщо воротар не вгадає, ваші шанси зростають до 90 %.

Найкращий варіант — потужно пробити у верхній кут воріт, тоді воротар не зможе впіймати м'яч, навіть якщо він вгадає напрямок польоту. Проте такий удар не залишає права на помилку: один невдалий рух, і ви втратите шанс забити гол. Звісно, ви можете підстрахуватись і пробивати не в самісінький кут, однак це збільшить шанси воротаря впіймати м'яч, якщо він вгадає напрямок польоту.

Крім того, вам слід обрати кут — лівий чи правий. Якщо ви б'єте правою, як більшість гравців, цільтеся ліворуч. Такий удар буде сильнішим і точнішим. Але пам'ятайте, воротар також знає цей прийом.

Тому в 57 % випадків воротар стрибає у лівий кут від гравця, який б'є, і лише у 41 % — у правий.

Отже, ви стоїте на полі, трибуни шаленіють, серце вистрибує з грудей. Ви готуетесь зробити удар, який змінить усе ваше життя. Увага цілого світу прикута до вас, співвітчизники моляться, аби удар вийшов вдалим. Якщо вам вдасться забити гол, ваше ім'я будуть промовляти таким тоном, яким говорять про найулюбленіших святих. Якщо ви зазнаєте поразки... що ж, краще взагалі про це не думати.

Ви перебираєте безліч можливих варіантів. Ризикнути чи пробити слабший удар? Бити прямісінько в кут чи краще обрати

менш ризиковану точку? Чи доводилося вам раніше виходити сам на сам з цим воротарем? Якщо так, то як ви били останнього разу? І куди стрибав воротар? Окрім цього, ви думаете про те, про що думає воротар. Ви навіть можете думати, що думає воротар про те, що ви зараз думаете.

Ви знаєте, що у вас є 75-відсотковий шанс стати героєм, а це чимало. Та чи не було б краще підняти цю позначку? Можливо, цю проблему можна розв'язати якимось інакше? Що як вийти за рамки очевидного та спробувати перехитрити свого опонента? Вам відомо, що воротареві необхідно зробити вибір: стрибати праворуч чи ліворуч. Але що як...що як...що як ви вдарите зовсім в іншому напрямку? Що як ви зробите найбожевільнішу річ, яку тільки можна собі уявити, і проб'єте у мертво точку воріт?

Так, це саме те місце, де зараз стоїть воротар. Але ви точно знаєте, що він зрушить з тієї точки, щойно ви почнете бити. Наведемо статистичні дані: у 57 % випадків зі ста воротар стрибає ліворуч і у 41 % — праворуч. Це означає, що у центрі він залишається лише двічі зі ста випадків. Теоретично, воротар, навіть відскочивши вбік, може впіймати м'яч, що летить у центр, але як часто таке взагалі трапляється? Якби ж лише у вас були дані щодо кількості забитих пенальті, які були спрямовані у центр воріт!

Так сталося, що у нас є ця статистика: при ударі в центр воріт, яким би ризикованим це не видавалось, імовірність влучання на 7 % вища, ніж при ударі в кут.

Хочете скористатися цим шансом?

Припустимо, що так. Ви підбігаєте до м'яча, підставляєте ліву ногу, замахнетеся правою і б'єте. Ви чуєте оглушливе, пронизливе ревіння — гоооооо! Фанати шаленіють, товариші по команді душать вас в обіймах. Цей момент триватиме вічно. Решта вашого життя перетвориться на одну суцільну вечірку. Ваші діти виростуть сильними, багатими і доброзичливими. Вітаємо!